

Галина ПИРІГ

к. е. н., доцент,

Сергій КРИСОВАТИЙ

менеджер ТОВ «ЛНЗ»

слухач магістерської програми

ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОЩУВАННЯ ОЗИМОГО РІПАКУ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ТА ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ

Ріпак – третя найбільш важлива олійна культура в світі після пальми і сої, з яких виробляється рослинна олія. За останні 20 років ріпак випередив такі культури як арахіс, хлопок і навіть соняшник.

Ріпак є цінним попередником насамперед для зернових культур. На відміну від соняшнику він мало висушує ґрунт, покращує його агрофізичні властивості та фітосанітарний стан, рано звільняє поле.

В Україні стрімко розвивається новий напрям використання ріпакової олії в якості альтернативного джерела – паливної енергії для двигунів внутрішнього згорання. Біопальне з ріпаку є конкурентноспроможним, надійним в роботі і одночасно позитивно впливає на охорону навколишнього середовища.

Незважаючи на кризу світової економіки ріпак в українському господарстві не здає своїх позицій, залишаючись однією з найрентабельніших культур. Відтак цікавість до технологічних аспектів вирощування ріпаку не зменшується [1].

Теоретично-прикладні питання розвитку виробництва ріпаку знайшли відображення у працях вчених: В. Д. Гайдаша, В. В. Лихочвора, В. Я. Щербакова, О. І. Полякова, В. В. Карпачева, Г. А. Жоліка, В. П. Савенкова, Д. Шпаара, І.М. Івашків, Л.В. Губенко та інших. Констатуючи вагомість одержаних наукових результатів щодо теоретичних і практичних питань технології вирощування ріпаку, окремо зазначимо, що недостатньо опрацьовані сфери комплексного вивчення та оцінки ефективності виробництва ріпаку.

Створення сучасних високопродуктивних сортів і гібридів сприяло впровадженню цієї сільськогосподарської культури у сільське господарство, збільшенню посівних площ, впровадженню сучасної технології вирощування ріпаку з високим рівнем рентабельності.

Вважаємо, що завдяки правильному вибору перевіреного у виробничих умовах гібриду озимого ріпаку можна отримувати високі та сталі урожаї і дещо мінімізувати ризики вимерзання. Так, в результаті досліджень виявлені наступні топові гібриди для посіву в сучасних умовах: ДК Ексторм та ДК Ексізіт (Монсанто). Гібриди, можливо, не мають феноменальних показників врожайності, але їм властива висока зимостійкість, стійкість проти розтріскування стручків. Озиме насіння протягом декількох років зберігає чудові показники схожості та енергії проростання, високу продуктивність, є якісним та дорогим [2].

Озимий ріпак добре росте і розвивається на середньо-забезпечених поживними елементами ґрунтах із нейтральною або слабо-кислою реакцією сольового розчину - чорноземах опідзолених, темно-сірих та сірих лісових ґрунтах, дерново-підзолистих, дерново-карбонатних, дернових і дерново-глеюватих ґрунтах з легко- та середньо-суглинковим механічним складом [3]. Найбільш придатними для нього є ґрунти з вмістом гумусу не менш як 0,9-1,1%, кислотністю сольового розчину за показником рН 6,2-6,5, калію (мг на 100 г ґрунту) - 12,0-14,5; фосфору - 6,0-7,5; магнію - 5,0-7,0; бору (мг на 1 кг ґрунту) - 0,25; сірки – 30-60; марганцю – 10-15 [4].

Найкращих результатів вдається досягти з використанням диференційованої технології обробітку, що може включати наступні роботи та їх комбінації: полицеву оранку; чизелювання; розпушування плоскорізом; дискуванням і нульовим обробітком ґрунту [5].

Глибина визначається типом та механічним складом ґрунту, культурами-попередниками, видами використовуваних добрив, засміченістю поля. Враховуючи ці фактори проводиться поверхневий, мілкий, середній чи глибокий обробіток [2].

За умов низької або високої кислотності культура страждатиме від недостачі макро-та мікроелементів і суттєвого зниження врожайності. Не рекомендовано вирощувати рапс на перезволожених ділянках, легких ґрунтах, та крутих схилах [4].

Підготовка до посіву повинна забезпечити якісне подрібнення рослинних решток і сформувати стійку до ерозії поверхню на ділянці, зберегти запаси вологи, завдяки яким будуть забезпечені найкращі умови для проростання посівного матеріалу. Роботи розпочинають одразу після збору попередника лушенням стерні та обробкою ділянок дисковими боронами на глибину 14-16 см.

Через два тижні після лушення проводять основні роботи плугами, чизелями з котками, або комбінованими плоскорізними агрегатами. Враховуючи дрібний розмір насіння ріпаку необхідно проводити ретельний передпосівний обробіток для отримання дружніх та рівномірних сходів. На момент сівби ґрунт потрібно вирівняти та розпушити на глибину загортання. Задля цього після основного обробітку та прикочування здійснюють передпосівну культивуацію на глибину 4-5 см. Останніми роками для економії ресурсів деякі операції поєднують, застосовуючи комбіновані агрегати. Це дозволяє мінімально витрачаючи паливо-мастильні матеріали та трудові ресурси.

Вважаємо, що якісна підготовка ґрунту, інтенсивні технології, підбір гібридів залежно від площі вирощування та специфіки господарства, а також професійна агрономічна підтримка дистриб'юторських компаній дозволяють поглянути на майбутнє ріпаку в Україні з великими перспективами. А культура, яку до недавнього часу було важко вирощувати і без гарантії економічної стабільності, стає найвигіднішою серед основних польових культур, що позитивно впливає на сівозміну, яку важко переоцінити.

Список використаних джерел

1. Лазар Т.І. Інтенсивна технологія вирощування ріпаку озимого. К.: Мін-во АПК, 1999. 32 с.
2. Лихочвор В.В. Рослинництво. Сучасні інтенсивні технології вирощування основних польових культур / В.В. Лихочвор, В.Ф. Петриченко. Львів : Укр. технології, 2006. 614 с.
3. Івашків І.М., Стефанишин Л.С., Король С.В. Економічні передумови використання відновлювальних енергетичних ресурсів на вітчизняних підприємствах в умовах розвитку зеленої енергетики. Агросвіт. 2020. № 13-14. С. 61–65.
4. Ivashkiv I., Kupalova H., Goncharenko N., Andrusiv U., Streimikis J., Lyashenko O., Yakubiv V., Lyzun M., Lishchynskyi I., & Saukh I.(2020). Environmental responsibility as a prerequisite for sustainable development of agricultural enterprises. Management Science Letters, 10 (13), 2973—2984.
5. M. Gavrylenko, M. Fedirko, N. Dziubanovska, H. Pyrih, V. Brych and N. Halysh. 10th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT), Deggendorf, Germany, 2020, pp. 136-139.
6. Пиріг Г.І., Файфура В.В., Крупка А. Я. Механізм фінансування енергоефективних заходів в умовах сталого розвитку суспільства. Економічний аналіз.2018. Т. 28. № 3. С. 71-77. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2018_28%283%29_11
7. Івашків І.М., Абрамик М. І. Шляхи економії витрат в умовах використання вітчизняного насіння ріпаку Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. ернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. Том 19. No 3. С. 122-125. <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1042/890>
8. Пиріг Г., Крупка А. Методологічні та екологічні аспекти технології використання мінеральних добрив в аграрному секторі. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції „Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах“, 31 березня-01 квітня 2021 року. Т.: ФОП Паляниця ВА, 2021. С. 70–72. http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/34909/2/FMZKPNES_2021_Pyrih_H-Methodological_and_ecological_70-72.pdf